

Krúdy Zsuzsa:

Szindbád századik születésnapjára

De jó érzés megemlékezhetni édesapám centenáriusmáról!

Nem múlt el bennem emléke, nem halványult el személye, hiszen nap, mint nap felidézhető, ahányszor bele-beleolvasok írásaiba. S lehet, hogy képzelődöm, de nem egyszer úgy tűnik, most hozzám szól, hozzám, utoljára született gyermekéhez. Akinek egykor ifjúsági könyvet ajánlott: „Kedves kisleányom, Zsuzsika... Lehet, hogy én már akkor nem leszek, mikorára te eljutsz a hosszú utakon a mesék országába. Azért már most megfogom kis kezedet, hogy könnyebben odatalálj a meseországban a királyhoz, Jókai Mórhoz...”

Látom magam előtt, amint íróasztalánál görnyed. Mellette füstölög cigarettája. A kora hajnal már itt találta, ha beteg volt, ha nem is aludt előzőleg. Délig, szinte megszakítás nélkül írt, míg el nem végezte napi penzumát, 16 oldalt.

Írásaiban szívesen idézte szüleit, nagyszüleit, különösen nagyatyját, az 1848–49-es honvédtisztet, kedves tájait, a Nyírséget, Szepességet, a Balatont, a Fővárost, s néhány magyar kisvárost. A külhoniak közül Bécset, ahol többször járt. Utazgatni, anyagiak hiányában nem volt módja.

Szívesen foglalkozott a magyar irodalom kincseivel, képviselőivel. Csak a tisztességeket, emberségeket, tehetségeket becsülte!

Az Ady Endre éjszakáiban olvashatjuk: „Mert jegyezd meg magadnak, Ady Endre, hogy az a legutolsó íróféreg, aki úgynevezett társadalmi úton is akar érvényesülni. Ez a legfertelmesebb fajzat! Aki meghívókat les a zsúrokra, a zsidók vacsorái felett viccelődik keresztény társaságokban, míg a zsidók között a keresztények butaságait gúnyolja... Azért szeretlek Ady Endre, mert nem vagy ilyen.”

Ha nem írt, olvasott. Már diákkorában elolvasta a hozzáférhető, legfontosabbakat. Élete utolsó éveiben, az óbudai fővárosi könyvtár olvasófüzetének tanúsága szerint az alábbi szerzőket kölcsönözte: Heine, Rilke, E. T. A. Hoffmann, T. Mann, Csehov, Chamisso, Poe, Galsworthy, Balzac, Turgenyev, Maupassant, Scott, Goethe, Kipling és Vas Gereben. — Igen szerette a magyar irodalom nagyjait és Puskint. Az Anyegin éveken át az éjjeliszekrényén feküdt, hogy mindig kéznél legyen.

Lakásunk, környezetünk, ruházatunk szegényes volt. Apám, igen pedáns, tiszta, ruháira vigyázott. (Otthon elnyűtt holmokban írt.) S bár csak néhány holmija volt, mindig elegánsnak hatott. Kalapot csak puhát viselt, s azt szerette „betyárosan” félrecsapni. Gombos cipőit könnyű járása miatt szinte sohasem kellett talpaltatni. Ernyőt so-

ha, de botot (vastag bambuszból) mindig hordott. Ékszere nem volt, díszes inggombjai, nyakkendőit, már régen hűtlenül elhagyták. Csupán egy ezüstbe foglalt farkasfogot viselt kalapján.

Kevés beszédű, hallgatag volt, magáról szinte sohasem szólt. Rajongói állították, hogy „Gyula bácsi mindent tud.” Valóban jól ismerte korának — de az előzőknek is — jelentős személyeit, eseményeit, problémáit.

Valaki azt írta róla, hogy kevés olyan írónk volt, akit annyira érdekelték a magyar vidék szokásai, életmódja, s embereinek köznapjai. Hozzáteszem: és a magyar ételek, ízek, a vendéglátás minden csínja-bínja. Több kötetet tennének ki azok az írásai, amelyek ezekkel foglalkoznak. Mesterfokon értett a főzéshez, de maga nem volt nagyevő. Különösen utolsó éveiben, amikor már sokat betegeskedett, szenvedett.

Ifjúkorában hatalmas testi erejéről ismerték, de ő senkit sem bántott, csak akkor ütött, ha belekötöttek, vagy ha másokat kellett megvédenie. Ezekben az években nagy szívtipró hírében állott. Sokok nőismerőse közül a legfontosabbakat, legemlékezesebbeket írásaiban megörökítette.

Én is ismertem a Rezeda Kázmér szép élete Késő Fániját, a Hét bagoly Leonóráját. Jelentős volt életében az Asszonyosságok díja Jellája és a sok helyen szereplő Pilisy Róza. Legkedvesebb leányalakjai édesanyámról, Zsuzsáról mintázódtak. Ő Az útitárs Eszténája, a Hét bagoly Áldáskája, a Rezeda Kázmér Tinije, az Asszonyosságok díja Natáliája, a Bukfenc Gyöngyvirágja és a Boldogult úrfikoromban Vilmája.

A Bukfenc egyik kiadásának előszava így szól:

„Kedves Gyöngyvirág, ismét eszembe jutottál, mint reggel a szép álom. Ismét a régi szerelemmel gondolok boldog ifjúságunkra. Légy víg, mint én. Hisz senki se veheti el tőlünk azt, ami egyedül a miénk: emlékeinket...”

Az egyesek által felelőtlenül, tévesen csak „ködlovagnak”, csak „bohémnek” kikiáltott Krúdy Gyula ötvennégy és féléves koráig, haláláig: 87 regényt, 2380 elbeszélést, 1780 tárcát, cikket és 30 jelenetet, színdarabot írt, az év végén megjelenő Gedényi-féle bibliográfia szerint. — A centenáriusra szántuk a Gordonkázás című kötetet is, Krúdy önéletrajzát.

Krúdy Gyula temetésén egyik író társa így búcsúzott tőle:

„Írók, álljuk körbe ravatalát. Nézzétek ezt a roncsában is nemes testet, mert életnek is, testnek is rendkívüli volt... Egy korban, amikor a betű teljesen megbukott, tántoríthatatlan tisztaságú művész tudott maradni...”